

بررسی مفهومی و زیبایی شناسی نقش شمسه در معماری بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی

شاهرخ شیدایی^{۱*}، پرویز حقی^۲، نسرین شیدایی^۳، بهروز طاهری^۱

۱- مدرس دانشگاه فنی و حرفه ای رازی، اردبیل، ایران، haftrokh.memari.iranian@gmail.com

۲- عضو هیئت علمی دانشگاه فنی و حرفه ای رازی، اردبیل، ایران

۳- کارشناس ارشد رشته باستان شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

چکیده

ساختمان بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی یکی از زیباترین بناهای دوران اسلامی است که از حیث معماری و کاشی کاری از شاهکارهای قرن هشتم هجری و بعد از آن محسوب می شود. ساختار این بقعه به گونه ای است که الگوی بسیاری از معماران ابنیه ایرانی بوده و همزمان و یا در دوره های بعد در دیگر بلاد مورد استفاده قرار گرفته است. یکی از تزیینات پر استعمال در این مجموعه، اشکال هندسی است که به فراوانی در قسمت های مختلف آن مشاهده می شود و تقریباً کمتر قسمتی را می توان بدون کاربرد و تزیین نقوش هندسی پیدا کرد. پایه و اساس بخش عمده ای از این اشکال، بر انواع مختلف ستاره و شمسه و اشکال مشابه آن استوار است که از زیباترین و پیچیده ترین اشکال هندسی در هنر اسلامی و تصویری به شمار می رود. اشکال هندسی متنوعی در مجموعه شیخ صفی به عنوان تزیین استفاده شده اند اما اشکال ستاره ای یا شمسه های مختلف پنج پر، شش پر و ... در زمینه های چوب کاری، کاشی کاری، گچ بری و نقاشی بخش قابل توجهی را به خود اختصاص داده اند. نقوش ستاره و شمسه در این مجموعه می تواند استعاره از نور الهی باشد که بنیاد عرفان و حکمت مشرق زمین محسوب می شود. شمسه نماد کثرت در وحدت و وحدت در کثرت است. کثرت تجلی صفات خداوند است که در این نقش به صورت اشکال کثیر ظهور کرده است که از مرکزی واحد ساطع شده اند.

واژه های کلیدی: مفاهیم نمادین، بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی، تزیینات معماری، نقوش شمسه